

**Protestantse
Kerk**

Geroepen tot meervoudige verbondenheid en dienst

Proces tot herijking van de IP-nota (2008) in het licht van de drievoudige roeping

Dienstenorganisatie Protestantse Kerk (Kerk en Israël, Kerk in Actie)

**Generale synode
november 2022
LWK 22-10**

Geroepen tot meervoudige verbondenheid en dienst¹

Proces tot herijking van de IP-nota (2008) in het licht van de drievoudige roeping

Aanleiding

- We hebben een IP-nota² uit 2008 die nog steeds stand beleid is en wordt uitgevoerd door Kerk & Israël³ en Kerk in Actie, maar tegelijkertijd wel op bepaalde punten gedateerd is. In 15 jaar tijd is de context behoorlijk veranderd in Israël/Palestina. Een oplossing voor het conflict lijkt verder weg dan ooit. Wanhoop en geweld onder met name de Palestijnse bevolking nemen toe. Daarbij zijn nieuwe (theologische) ontwikkelingen er niet in verdisconteerd (waarbij je ook kunt denken aan heikele en controversiële discussies rond kolonialisme, racisme en toenemend antisemitisme).
- Daarnaast zien we dat het thema Israël/Palestina steeds meer uit beeld raakt in veel lokale gemeenten, omdat men zich met het onderwerp geen raad weet. Ook de landelijke kerk straalt dit uit en dit is niet behulpzaam. Tegelijkertijd hebben we met de drievoudige roeping een duidelijk verhaal, dat te weinig voor het voetlicht wordt gebracht.

Doelstelling

- De IP-nota bij de tijd brengen. Niet zozeer een nieuwe beleidsnota, maar wel een update, in de vorm van een aanhangsel of synodale notitie.
- Meer expliciet uitgaan van de drievoudige roeping⁴ zoals verwoord in de Kerkorde en deze ook concreet uitwerken in nieuwe beleidsambities. De huidige titel van de IP-nota legt de focus op het conflict en veel minder op de specifieke rol van de kerk daarin.

De Protestantse Kerk heeft verschillende en gelijkwaardige roepingen:

- De roeping om gestalte te geven aan de onopgeefbare verbondenheid met het volk Israël (art. I,7 KO)
 - * verkenning en verdieping Joodse wortels christelijk geloof
 - * investeren in Joods-christelijke relaties
 - * alert zijn op en verzet tegen antisemitisme
- De oecumenische roeping om eenheid, gemeenschap en samenwerking te zoeken met christenen wereldwijd en dus ook met Palestijnse christenen (art.XVI,1 KO)
- De diaconale roeping om op te komen voor vrede en gerechtigheid voor iedereen. (art.X, KO)

In het beleidskader van de IP-nota wordt dit uitgewerkt (pp.55-57)

¹ De term 'meervoudig' werd al gebruikt in de uitgave i.s.m. de Protestantse Kerk *Meervoudig verbonden. Nieuwe perspectieven op vragen rond kerk, Israël en Palestijnen*, onder redactie van Arjan Plaisier en Klaas Spronk (2012).

² Synodale nota 'Het Israëlisch-Palestijns conflict in de context van de Arabische wereld van het Midden-Oosten. Bijdrage tot de meningsvorming in de Protestantse Kerk in Nederland', 11 april 2008

³ Kerk en Israël is een programma-onderdeel van de Dienstenorganisatie, zich richtend op de thema's Joodse wortels van het christelijk geloof, de joods-christelijke relaties en antisemitisme.

⁴ De Kerkorde geeft meer roepingen aan (zoals roeping tot het ambt, missionaire roeping). Genoemde roepingen zijn vooral van belang voor beleid en uitwerking daarvan voor Kerk in Actie en Kerk en Israël.

- Israël/Palestina een gezonde plek geven binnen het gemeentelven, waarbij discussies niet uit de weg worden gegaan en er volop aandacht is voor de meervoudige verbondenheid (doorbreken verlegenheid en polarisatie), zonder daarbij direct te hoeven vervallen in nuance. De scherpte en rauwheid mag benoemd en gevoeld worden.
- Heldere lijnen uitzetten en concrete keuzes maken waar we rond Israël/Palestina op willen inzetten en hoe we daar over willen communiceren als landelijke kerk.

Protestantse Raad voor Kerk en Israël, partners en gesprekspartners

In deze notitie maken we onderscheid tussen de Protestantse Raad voor Kerk en Israël (PRKI) en (gespreks)partners. De PRKI is een (interne) werkgroep van de Dienstenorganisatie, nauw samenwerkend met Kerk en Israël, waarbij de leden benoemd worden door de directie. Ook de PRKI is gehouden aan het beleid zoals verwoord in de IP-nota, en heeft als focus de Joodse wortels van het christelijk geloof, de joods-christelijke relaties en antisemitisme. De PRKI wordt bij de verschillende stappen betrokken en kan advies en commentaar geven. Kerk en Israël en Kerk in Actie houden de regie en het eigenaarschap bij dit proces. De Protestantse Kerk heeft relaties met verschillende (externe) partners in Israël en Palestina en werkt op bepaalde terreinen met deze organisaties en kerken samen. In Nederland zijn er vooral gesprekspartners. Al deze partners zullen geconsulteerd worden.

Korte samenvatting van de IP-nota

Wie de IP-nota leest, zal merken dat deze in twee delen uiteenvalt. Het grootste gedeelte bestaat uit een (historische) contextanalyse t.a.v. het Midden-Oosten en een uitvoerig hoofdstuk over de theologische grondlijnen (het aandacht geven aan de Joodse wortels van het christelijke geloof, de joods-christelijke relaties en antisemitisme, de oecumenische relaties met Palestijnse christenen). Het laatste deel bevat de conclusies, het beleidskader en de consequenties. In het onderstaande wordt de samenvatting overgenomen die prof. Leo Koffeman voor het blad *Kerk en Israël Onderweg* (maart 2018) gemaakt heeft. Koffeman was indertijd de eindredacteur van de IP-nota.

“Tien jaar geleden aanvaardde de generale synode van de Protestantse Kerk in Nederland de zogenaamde ‘IP-nota’. Het is de vaste aanduiding geworden van het rapport *Het Israëliisch-Palestijns conflict in de context van de Arabische wereld van het Midden-Oosten*. Tien jaar lang was deze nota bepalend voor het beleid van de kerk, bv. in de wijze waarop het synodemoderamen zich mengde in het publieke debat (zie daarvoor de website van de kerk). De nota trekt een aantal richtinggevende conclusies uit Bijbelse, historische en theologische beschouwingen. Ik noem hier de belangrijkste wegwijzers.

- 1) De verbondenheid met het volk Israël voor de kerk is en blijft onopgeefbaar, met inbegrip van de erkenning dat de staat Israël als Joodse staat voor velen in de Joodse gemeenschap wereldwijd deel uitmaakt van de Joodse identiteit.
- 2) Het internationaal recht vormt het primaire kader voor het vinden van gerechtigheid en vrede. Een gebruik van religieuze argumenten om grondgebied te claimen wijst de kerk af, of zo’n claim nu op joods-zionistische, christenzionistische of ook islamistische uitgangspunten berust. Op gronden van internationaal recht dient eraan te worden vastgehouden, dat de staat Israël een politieke entiteit is, die

volkenrechtelijk gegarandeerd is. Zowel Israël als de Palestijnen hebben recht op een zelfstandig staatkundig bestaan (zelfbeschikking), op veiligheid en op adequate mogelijkheden voor economische ontwikkeling. In dat perspectief staan verschillende moeilijke kwesties op de agenda, die alleen in onderling en gelijkwaardig overleg opgelost kunnen worden.

- 3) Voor de uiteindelijke grenzen tussen het Israëlische en het Palestijnse territorium vormen binnen het internationaal recht de grenzen van 4 juni 1967, aan de vooravond van de Zesdaagse Oorlog, het uitgangspunt. Alleen gelijkwaardig onderling overleg kan daaraan iets veranderen. Dat geldt ook voor de moeilijke kwestie van de Palestijnse vluchtelingen.
- 4) De twee-staten-oplossing is het meest voor de hand liggend, maar het is aan partijen zelf om daar bij de onderhandelingen wel of niet op uit te komen.
- 5) Essentieel is, dat de internationaal erkende mensenrechten – van vrijheid van godsdienst en meningsuiting tot en met het recht op ontplooiing en gezondheid – gerespecteerd worden in een nieuwe politieke constellatie. Het gaat om 'human security', een in alle opzichten veilige situatie voor concrete, lijdende en bedreigde mensen.
- 6) De kerk kiest voor het zo veel mogelijk open houden en gebruiken van de bestaande mogelijkheden tot contact met mensen en groepen die zich nauw bij het conflict betrokken voelen, door het bevorderen van ontmoetingen over de grenzen van volk, taal, cultuur en godsdienst heen tussen Joden en Palestijnen. Daarbij biedt de oecumenische verbondenheid met christenen en kerken in het Midden-Oosten bijzondere mogelijkheden.
- 7) De kerk gaat in gesprek met politieke vertegenwoordigers, om invloed uit te oefenen door haar gezichtspunten op overtuigende wijze in het gesprek in te brengen. De 'civil society' zoals wij die in Nederland kennen biedt daarvoor volop mogelijkheden, en politieke vertegenwoordigers zijn daarop ingesteld. Alleen als deze kaders van het gesprek serieus worden genomen, kan de kerk invulling geven aan haar profetische rol. Het is daarbij van belang dat uit de inhoud en de toon van mogelijke verklaringen een diep gevoelde betrokkenheid op mensen in nood herkenbaar wordt."

Nieuwe vragen en mogelijke richtingen

- De titel van de IP-nota ('Het Israëlisch-Palestijns conflict in de context van de Arabische wereld van het Midden-Oosten") past eigenlijk niet goed bij een beleidsnotitie van de Protestantse Kerk over Israël/Palestina. Hoewel kerk en politiek regelmatig met elkaar vermengd raken, is het perspectief van de Protestantse Kerk wel degelijk anders dan die van de politiek of van een actiegroep. Veel meer zou de nadruk moeten liggen op de specifieke rol en roeping van de kerk, als ook haar invloedssfeer.
- De eigen kerkelijke rol zou dan ook duidelijker verwoord moeten worden. Dit laat onverlet de belangrijke noties in de IP-nota over internationaal recht en gerechtigheid. Die mogen niet verloren gaan in het hele proces.
- Niet het conflict, maar de drievoudige roeping zou uitgangspunt moeten zijn. Dat is de kern van beleid, zoals dat wordt uitgevoerd door Kerk en Israël en Kerk in Actie.
- De keuze voor een tweestatenoplossing zou in het huidige tijdsgewricht terughoudender geformuleerd moeten worden.
- Behoefte aan helderder communicatie over de derde - diaconale - roeping. Mensenrechten spelen een grote rol in de IP-nota (beleidskader), maar in de praktijk

communiceren we hier nauwelijks over. Een nieuwe bezinning is nodig over de manier waarop we over dit thema als kerk willen communiceren.

- Er zijn nieuwe thema's bijgekomen die aandacht verdienen: discussies rond kolonialisme en racisme, apartheid (gethematiseerd door o.a mensenrechtenorganisaties als Amnesty International en Human Rights Watch, maar ook WCC, Pax en verschillende kerkgenootschappen), maar ook de positie van Messiasbelijdende Joden. Daar hebben we ons toe te verhouden.
- Er is behoefte aan een gedegen en inhoudelijk gesprek met partners in Israël/Palestina en Nederland over actuele ontwikkelingen en specifieke thema's (zoals het conflict, mensenrechten, apartheid, maar ook over joods-christelijke relaties, antisemitisme en relaties met Palestijnse christenen etc.).
- Meer duidelijkheid is nodig over ons Israël/Palestina beleid ten opzichte van beleid WCC/ACT Alliance (die doorgaans meer opkomt voor de Palestijnse zaak). Hoe verhouden we ons ertoe en wat is onze rol daarin?
- Projecten in Israël/Palestina kunnen veel concreter en duidelijker voor het voetlicht worden gebracht. Er zijn verbanden te leggen met relevante thema's als lichter kerk-zijn, interreligieuze samenwerking, kerk in de minderheid, inclusiviteit en jonge generaties.
- In de afgelopen jaren is er een reeks aan contacten en relaties met diverse gesprekspartners in Nederland opgebouwd, waarin verder geïnvesteerd zal worden (ook met nieuwe gesprekspartners).

Wat is nodig om de IP-nota bij de tijd te brengen?

- **Analyse IP-nota (2008):** Wat is nog altijd relevant? Welke onderdelen zijn gedateerd? Welke aanvullingen zijn nodig? Vanuit de DO is dit voor een groot gedeelte al gebeurd, maar uiteraard kunnen er aanvullingen of andere perspectieven vanuit de synode zijn.
- **Nieuwe contextanalyse maken:** we constateren dat de huidige contextanalyse in de IP-nota gedateerd is. Er is behoefte aan een nieuwe contextanalyse voor zowel Israël/Palestina als Nederland. Daarvoor moeten we in gesprek met de (gepreks)partners in zowel Israël/Palestina als in Nederland.
- **Nieuwe beleidsambities** formuleren, naast de beleidsambities zoals verwoord in het beleidskader van de IP-nota. Wat is in het licht van de huidige context onze rol als Protestantse Kerk? Doen we dan de juiste dingen? Wat zijn de beleidsimplicaties?
- **Toerusting lokale gemeenten:** Hoe kunnen gemeenten vanuit de Protestantse Kerk gefaciliteerd worden om met gepolariseerde onderwerpen (o.a Israël/Palestina) binnen de gemeente om te gaan? Welke handreikingen kan de Protestantse Kerk daarin doen? Daarnaast kunnen gemeenten meer toegerust worden in de bewustwording van de Joodse wortels van het christelijk geloof, de joods-christelijke relaties, de oecumenische relaties met Palestijnse christenen en diaconale thema's.

Tijdpad

- **11/12 november 2022:** Generale synode
Doel:
 - * inzicht geven in de IP-nota en de urgentie duidelijk maken dat deze synodale nota een update heeft;
 - * de synode informeren over het te lopen proces tot herijking van de IP-nota (geen nieuwe nota, maar een proces uitlopend op een synodale notitie bij de IP-nota);

* Met een vraag aan synode: stemt de synode in met dit proces? (besluit tot verankering proces).

* Concrete vraag aan synodeleden om in gesprek te gaan met een aantal gemeenteleden aan de hand van gerichte gespreksvragen en op te halen wat er in de gemeente rond dit thema speelt (jong, oud, man, vrouw, actief betrokken bij thema, minder actief etc.).

- **13 t/m 20 januari 2023:** Reis naar Israël/Palestina door delegatie moderamen, directie, Kerk in Actie en Kerk & Israël.
- **generale synode van 11 februari 2023:** update geven over de reis in januari door moderamen en directie.
- **januari - april 2023:** verdere uitwerking en gesprekken in Nederland door Kerk in Actie en Kerk en Israël, in afstemming met directie, KIA-MT en moderamen.
- **21-22 april 2023:** Generale synode
 - * inzicht geven in de uitkomsten en resultaten van de verschillende reizen naar Israël/Palestina: september 2022 (Kerk in Actie); november 2022 (Raad van Kerken); januari 2023 (moderamen, directie, KIA en K&I). Dit zou evt. ook kunnen tijdens de synodevergadering op 11 februari 2023, indien haalbaar.
 - * inzicht geven in de consultatie van de (gesprekspartners) in Nederland en in Israël/Palestina;
 - * inventarisatie van de besluitvormende punten bij de huidige IP-nota.
- **april - november 2023:** verdere uitwerking door Kerk in Actie en Kerk en Israël in afstemming met directie, KIA-MT en moderamen
- **17-18 november 2023:** Generale synode
 - Voorleggen van een synodale notitie bij de IP-nota. Besluitvorming.
 - Misschien dat we gaandeweg meer tijd nodig hebben voor dit hele proces van besluitvorming. Dan volgt er uiteraard een aanpassing van het tijdpad.

Risicoanalyse

Het is een spannende onderneming om het gesprek in de kerk opnieuw via de weg van de synode te openen. Alles wat met Kerk en Israël (het gesprek met het jodendom) en zeker met Israël en Palestina te maken heeft, roept veel aan emoties en standpunten op.

- er is het risico dat verschillende visies op de staat Israël het kerkelijke gesprek kapen en dat dat ten koste gaat van een inspirerende relatie met het levende jodendom en de joodse wortels van het christelijk geloof;
- er is het risico dat het gesprek vooral gaat over een van de roepingen ten koste van de andere: de ene roeping wordt tegen de ander uitgespeeld;
- er is het risico van spraakverwarring: het kost tijd om elkaar letterlijk en figuurlijk te leren verstaan: wat bedoelen we met bepaalde woorden, zinswendingen, met de taal die we gebruiken?
- er is het risico dat bepaalde groepen binnen en buiten de synode en de kerk zich niet gehoord voelen/weten: de toon van het gesprek bepaalt veel;
- er is het risico dat het hele proces verzuurt.

Wat hieraan te doen?

- Op zijn tijd rust inbouwen en pas op de plaats maken en tegelijkertijd visie en vaart erin houden door perspectieven te geven;
- In gesprek gaan met elkaar en met (gespreks)partners: wat hebben jullie nodig? Wat vinden jullie in je eigen context van belang?;

- Wanneer er inhoudelijke stukken geschreven worden, deze delen met belanghebbenden en betrokkenen (dat is bij de totstandkoming van de IP-nota ook gebeurd);
- Telkens de argumenten en visies goed wegen en niet tegen elkaar uitspelen;
- Vertrouwen blijven houden in de creativiteit en speelsheid van Gods Geest.

Besluitvorming synode november 2022

Zie [besluitvoorstel](#).